

Vindkraft, melk og svart jord

Syv dagers framtidswerksted i Norge med oppfinneren Hermann Dettwiler og biodynamikeren Rainer Sax.

Februar 2004 under landbruksstevnet i Dornach i et siderom i Goetheanum: Et godt dusin bønder og gartnere fra Øst-Europa møtes for å se på samarbeid og med håp om å finne vestlig støtte for hardt tiltrengt kapital. Noen av dem har kjørt bil fra Odessa: Sergeij og Ivan, sammen med helsepedagogen Maria, tre av grunnleggerne av et stort sosialt initiativ rundt en melkeleveringssentral i Troitska, nord for Svartehavet. Deres grasrotbevegelse gir livsgrunnlag og en sikker inntekt for over 10 000 småbønder. Kvinnene som melker familiens en eller to kyr, sørger for levebrød til familien - i et område med 90 % arbeidsledighet.

Mars 2006, ved Oslofjorden, mandag før vårjevndøgn: Solen har seiret over mørket i luften, men den kalde jorden lar ennå intet grønt spire fram. Mellom de høye brøytekantene kommer en bil med sveitsiske skilt. Bagasjerommet er fylt til randen med de underligste maskiner og modeller, alle utviklet og laget av oppfinneren Hermann Dettwiler fra Langenbruck. Han ankommer sammen med biodynamikeren Rainer Sax,

Demeter-rådgiver fra Sveits, eller kanskje først og fremst fra Ukraina, landet med den dype, fruktbare svartjorda, landet som kunne ha vært «Europas kornkammer», helt uten bruk av gjødsel. Forholdet mellom de to er hjertelig og direkte. Ord trengs ikke; når de taler, går de rett på sak. De synliggjør et arbeidsfellesskap vokst fram over tid. I over et år hadde vi snakket med dem om å komme til Norge, før de nå endelig har tatt den to dager lange bilturen til seminarer og møter her.

Hermann er en ettertenssom tekniker, som med mørke øyne gjennomfører det funksjonelle i omgivelsene. Vår nye pellets-ovn blir i øyeblikket prosessuelt gjennomskuet - og øyeblikket etter videreutviklet på tankeplan ved bordet. Den senete bonden følger i mellomtiden hendenes intelligens som overalt finner oppgaver. Før noen rekker å gripe inn, er oppvasken unnagjort. En uavbrutt gavmild sol skinner mot deg fra et lyst, blått blikk. Vil vi som vertskap ha bærekraft for denne doble intensiteten? (Og er vi her i Norge beredt til å ta opp de handlingsimpulsene disse to bringer med seg?)

Tirsdag kan de interesserte i Oslo møte dem begge i to på hverandre følgende arbeidsseminarer. Det begynner i Rudolf Steinerhøyskolens lokaler på Berle med Hermann Dettwilers seminar om «Ny teknologi for vind- og vannkraft». Klokket fem er rommet fylt med mer enn 20 interesserte til skeptisk spørrende tilhørere. Unge og eldre i blanding, ikke alle antroposofere. Hermann har stilt opp en rekke modeller på forelesningsbordet. De markerer skritt på hans vei som oppfinner: Først 15 års tankebevegelser inspirert av Paul Schatz sitt arbeid med dreibare legemer, så bygging av egen inversjons-tetraeder, oloid o.l. Det gav ham grunnlaget. Og publikum går med; over seg på å trekke linjer gjennom uendeligheten og la planteformer vokse ut fra rom og motrom. Vi er kommet gjennom en tredjedel av bordet (og dermed forskerbiografien), og han tar skrittet over i den tekniske omsetningen. Hermann Dettwiler har bygget en rotor som innbragte både gull- og sølvmedalje på oppfinnermessen i Geneve i 1993, en for vindkraft og en for båter.

Denne romgripende bevegelsen tar betrakteren med i en dans; den «gjør godt» – og den har, rent teknisk sett, en 50 % høyere effekt enn en tradisjonell propell. Men opphavsmannen var nøktern nok til å erkjenne svakhetene: «Alle leddene ligger åpent utsatt. Denne propellen tåler ingen feil.» Kvelende år for oppfinneren som til tross for et genialt prinsipp ikke kunne utvikle en

nyttebringende teknologi. Først nærmere ti år senere kom den rette intuisjonen. Da var det nesten ufattelig for ham hvor enkel den var. At ingen hadde kommet på det før var nærmest et under! Oppfinnerens psykologi, det ensomme livet i det uvisse, er en hard karakterprøve.

Nå foreligger altså en funksjonsmodell hvor alle sensible driftsdeler ligger beskyttet for vind og vann i en kapsel. På utsiden kan det festes vinger av ulik størrelse og materiale, alt etter bruksomsåde. Ingenting hindrer stømmen langs de tredimensjonalt padlende flatene. Igjen er anvendelse for vindkraft like mulig som for drivverk for en båt.

Eller en ventilator! Da kan alle se selv: Begge vingene vender vekselvis forside og bakside fram og vandrer samtidig liksom i en langsom kretsende prosesjon om midtaksen. Helt til bakertse hjørne av rommet blir luften sakte beveget, likevel merkes ingen trekk eller støy, ikke engang i nærheten av apparatet. Vi har fornemmelsen av å gjøre en medbevegelse, som en eurytmisk L. Vi kjenner oss berørt i våre hjerter, sitter der og føler oss merkelig forbundet i et slags fritt fellesskap. Hva er det som foregår?

Publikum er først ordløse, deretter fulle av spørsmål. Spørsmål etter grunnlaget i den projektive geometrien og etter tekniske detaljer. Noen våkne studenter driver samtalen framover, her blir bare beholdt det som kan prøves av hjerte og forstand. Foredragsholderen fryder seg åpenbart over interessen. I tankene blir maskiner videreutviklet og prøvet mot mulige bruksområder. Vi føler: Her er viktige muligheter for framtida. Det merker særlig de yngre deltakerne.

Hermann Dettwiler er likevel realist: Det å sette ideer ut i virkelighet er også et spørsmål om penger. Veien fra den i og for seg ferdige oppfinnelsen til serieproduksjon kan ikke gjøres av den enkelte alene – i alle fall ikke uten stor finansiell risiko. Dermed går de fleste vel begeistret, men samtidig ettertenksomme ut av rommet – og videre til Oslogruppens lokaler, hvor Rainer Sax skal holde sitt foredrag klokka 19:30.

«Kan radioaktivt forurenset jord gjenbelives?» står på programmet. «Beretning fra et prosjekt fra omgivelsene rundt Tsjernobyl». Hvordan skal han som bonde snakke til byfolk, som sveitser til nordmenn og derigjennom gjøre den nokså annerledes østslaviske kulturen opplevbar?

Foredragsholderen holder sin egen person helt tilbake. Vi får høre om alle de andre involverte i denne uvanlige forskningen i det strålingsutsatte avspærrede området., om to professorer fra universitetet i Zytomir. Om den goetheanistiske kjemikeren Dr. Gunter Gebhard og den klarsynte terapeuten Franziska van der Geest, som sammen har utviklet preparatet, komponert med mineraler og planter fra hele Europa. Som om han selv ikke var den drivende og menneskeforbindende kraften i alt dette! Han ble spurt om å videreføre det som langt tidligere var satt i gang med Xavier Florin fra Frankrike, og som på grunn av lederens sykdom og død ikke ble videreført: Å vise eventuelle preparatvirkninger ved hjelp av plantenes vekst og formkraft på jordene i den forurensete sonen.

Et sveitsisk-ukrainsk samarbeid (Freie Gemeinschaftsbank BCL Basel og universitetet for agrarøkologi i Zhythomir, Ukraina) sikret finansieringen. Forsøksfeltene som ble stilt til rådighet gjennom universitetet, blir behandlet enkeltvis og i kombinasjon: Med åker- og kompostpreparater, med Maria Thuns Fladenpreparat og med det nyutviklede «Johanni-preparatet» som ble utviklet i seks skritt mellom påske og Mikaeli 2005:

1. Parsellinndeling, jordbearbeiding, såing og opptak av prøver for å måle utgangstilstanden i jorda. Utspredning av Hornmistpreparat 500.
2. Forberedelse av det nye preparatet i pinsetiden i Kiew.
3. Viderebearbeiding av preparatet i Sviets.

4. Nedgraving av det nå navngitte Johanni-preparatet (med mineralsk og organisk materiale fra hele Europa) i de fire himmelretningene på forsøksflaten.
5. Utgraving av preparatet etter 42 dager, den 2. august. (Det er for øvrig på dagen 66 år etter at Albert Einstein foreslo for President Roosevelt å lage atombomben.)
6. Preparatet blir blandet, rytmisert og tilsatt essens av 12 edelstenessenser og brakt ut til forsøksfeltet.

Hvordan vil de ulike jordbehandlingsmåtene utfylle hverandre? Fra dette femårige forsøket kan vi foreløpig bare forvente et bilde av enkelte tendenser. Så langt tyder krystallisasjonsbildene på at ville urter som ryllik og perikum har lettere for å tåle belastninger og ser ut til å restituere seg raskere ved jordbehandling enn kulturplanter som erter, mais og andre. Mange vitenskapelige undersøkelser er foretatt gjennom vinteren og skal sammenfattes i tiden framover.

At det i et slikt strengt vitenskapelig dokumentert prosjekt også deltar klarsynte medarbeidere, vekker en viss skepsis blant enkelte, så også hos enkelte av tilhørerne. I møte med de fargerike eterbildene til Franziska van der Geest, deler åndene seg. Visst kan alle erkjenne hvordan det her i en systematisk billedfølge er framstilt en flere måneders usynlig prosess er gjengitt og fastholdt i tegnerisk form, og det på gjennomgående kunstnerisk tiltalende måte. Men kan man formidle malte, oversanselige forskningsresultater utenfor sammenhengen de er oppstått i? Å tyde og forstå tegningene er et uavhengig neste skritt, som er like vanskelig for et utrenet øye som å lese krystallisasjonsbildene og andre billedskapende metoder. En innlevelse i det eteriske er påkrevd – lykkes det, er man kommet nær kreftene i planten, og samtidig også nær nye former for belivende, legende forskningsfelleskap. Den som selv øver i det eteriske, oppøver også evnen til fritt å omgås andre menneskers oversanselige iakttagelser. Omtrent som Rainer Sax, som gjennom tjue års erfaring innen alle landbrukets områder har ervervet klarfølende, «klarluktede», sosial-kunstneriske ferdigheter.

Hvilke sosialformer trenger landbruket for å overleve i et globalisert næringsliv? Og omvendt: Hvilke nye sosiale impulser får det moderne samfunn fra menneskets ur-kultur-handlinger, pleien av jorda?

Vidargruppen i Oslo hadde bedt Rainer Sax om å snakke om «Landbruk og sosial utvikling». Nå, onsdag ettermiddag i samme rom som Rudolf Steiner i 20-årene holdt sine kurs, sto nå en beamer og et lerret, slik at Rainer Sax kunne vise sine bilder fra Ukraina. Hermann Dettwiler innledet med en fargerik tavletegning i lemniskateform for å anskueliggjøre en betraktning over den «tredoble tregreningen», slik Steiner utviklet den gjennom en levende anskuelse av alkymien.

Hos enkeltmennesket tilsvare:

Sal: hodet
 Mercurius: brystet
 Sulphur: det nedre mennesket

I en sosial organisme derimot, tilsvare:

Sal: Næringslivet
 Mercurius: Retten
 Sulphur: Åndslivet

Ut over dette må vi sette det enkelte menneske og samfunnet i forholdet til hverandre. Da betyr:

Sal: Samfunnsorganismen
 Mercurius: Individet
 Sulphur: mellomrommet mellom dem

«Det sosiale rommet står på hodet. Naturgrunnet inneholder begavelsene i en sosial organisme som tilsvarer hodet. Det åndelige området i en sosial organisme blir servert av enkeltmennesker. Rettslivet tilsvarer brystmennesket som virker regulerende mellom de øvrige to – om enn ikke rytmisk.» (Rudolf Steiner i samtale med Roman Boos, 27.1.1919; fra Rudolf Steiner Arkivet i Dornach)

Hvordan ruster alkymistenes organiske tankeformer seg i møte med den sosiale nøden i det økologiske landbruket i dag?

Gårder m på hundreder, ja tusener hektars størrelse, oppstått gjennom sammenbruddet i de gamle kollektivbrukene: Nå begynner enkelte mennesker å våkne for det biologiske eller også biodynamiske jordbruket. Rainer hjelper til i omstillingen, som medarbeider i et prosjekt i regi av den sveitsiske direksjon for utviklingssamarbeid. Men hva var dette for kollektiv? Landsbyfelleskap hvor alt et menneske trenger var ivaretatt, fra den medisinske omsorg til kulturhus. Nesten et idealbilde av et sosialt framtidssamfunn... Hvis det hadde oppstått ut fra en fri sammenslutning! På denne måten derimot, , på bakgrunn av en over 50 år lang kommunistisk tvangsforbrødring, føler menneskene seg bedratt i sine sosiale impulser og har nærmest blitt allergiske mot samvirkebestrebelsler. Tillit skjenker man bare enkeltpersoner – etter grundig prøving. Den allmenne mangel på drivstoff og penger, med kreditrenter mot mer enn 20 %, fører likevel til en bevegelse i retning nye samarbeidsformer og omsorgsfull maskininnsats. Improvisasjon og tillit fra menneske til menneske er byggesteinene i det postkommunistiske landsbylivet.

Gjennom dette oppstår en sjanse for at jorda kan bli skånet, for det er Rainers overbevisning: De biologisk-dynamiske preparatene vil da først ha sin egentlige virkning, når jorda blir bearbeidet med skånsomme maskiner og med så lite bruk av traktor som mulig. Da inngår med dannelsen av humus også en human substans, en sosialt forbindende hjertekraft. «Den verste virkningen av reaktorkatastrofen i Tsjernobyl i april for 20 år siden, er at mange mennesker i Ukraina og i store deler av Europa mistet kontakten med den tillitsfulle kjærligheten til jorda – den gammelrussiske «fuktige Mor». De som har blitt igjen i omgivelsene rundt Tsjernobyl og dyrker sine egne grønnsaker, til tross for den farlige strålingen, er ofte overraskende friske. Til dem strømmer livskrefter som kunne forvandle både atomstråling og vårt atomiserte samfunn.»

I det siste har også unge mennesker begynt å flytte inn i de radioaktivt bestrålte områdene for der å begynne et nytt liv. , Anastasija (navnet betyr «oppstandelse»), en ung kvinne som lever i skjul på den sibirske Taigaen, har startet en bevegelse som søker å belive Russland og vide områder i øst fra grunnen av; nemlig ut fra jorden og i det sosiale. Flere økonomisk uavhengige levefelleskap, «livsceller», får dermed roller som små blodlegemer. Vedisk visdom og druide.vishet fra de megalittiske dolmene er inspirasjonskilder for oppbyggingen av den enkeltes personlige hektar land. «Plantene som du selv har sådd – helst når du har gjennomtrengt frøene med ditt eget spytt, din personlighets signatur – er de som kjenner deg best slik du er i din indre kraftusholdning, som kan nære og om nødvendig lege deg best.»

Kanskje er det ikke rart at mange Anastasija-småbønder nå spør etter de biodynamiske dyrkingsmetodene. Hvordan vil de derigjennom møte antroposofien – og hvordan vil antroposofene stille seg til denne raskt voksende bevegelsen? Hvordan vil øst forbinde seg med vest – og omvendt?

Ved avslutningen av dette hjertelig mottatte foredraget sitter mange tilhørere igjen med et uvant bilde: Det europeiske østområdet er ikke lenger bare preget av kaos og halvdiktaturer, men framstår som kim for en ny sosial framtid!

At økonomisk uavhengige levefelleskap også i vest kunne frigjøre et kreativt potensiale, beviser Rainer Sax og Hermann Dettwiler i et videre foredrag på Stange ved Mjøsa fredag kveld: Nå er de

samkjørt og glir over i hverandres tema i foredraget med lysbilder fra et planlagt økologisk ferielandsby -prosjekt i Sør-Spania, 250 ha stort, understøttet av en investor med omfattende midler. Oppfinneren trekker inn alle områder av vind- og vannkraft, inkludert duggvanngjenvinning, utnyttning av varmeveksling mellom natt og dag med oppvarming av steiner, et oppsugingssystem for å lagre kinetisk energi... og bonden takker for nyutviklede jordbruksmaskiner for hestekraft, setter trekkdyr og melkedyr inn i en meningsfull sammenheng, for med hjelp av de biodynamiske preparatene å anspore til ny humusdannelse i den overbeitede og utarmede jorda. Begge sprudler over av ideer, og tilhørerne, for det meste bønder med utpreget realitetssans, veksler mer og mer mellom vantro forundring og engasjerte spørsmål og tankevirksomhet.

Det er det stor helgeseminar om «dyrkingsmetoder og næringsmiddelkvalitet», arrangert av biodynamisk forening i samarbeid med Helios og Antroposofisk selskap (og beriket gjennom dvergakademiets Sveits-kontakter). Paul Mäder, prosjektleder ved Forskningsinstituttet for biologisk jordbruk i Frick (Sveits). Han innledet med en omfattende oversikt over banebrytende arbeid i de såkalte «DOK-forsøkene», hvor man gjennom 20 år har gjennomført grundig vitenskapelig sammenliknende parallellforsøk med biodynamisk, økologisk og konvensjonelt jordbruk – med overbevisende kvalitetsforsprang med den «Steinerske» metoden! Rainer Sax har for øvrig selv deltatt som praktiker og rådgiver i oppstarten av det biodynamiske forsøksfeltet.

Som Hermann Dettwiler har han funnet en god tone her på gården Fokhol. Trygve Sund og Rainer Sax har kjent hverandre i en årrekke, den ene like kjent i Sveits for sine preparater som den andre er kjent som foredragsholder og tidligere leder av biodynamisk forening i Norge, nå internasjonal kontaktperson for foreningen (og i den senere tiden for sin kålrot i hyllene i Coop- butikkene). Som den ene reiser og støtter gårder i Ukraina, reiser den andre i Nord-Russland. Intet under at de to smir på felles planer her på dette store stevnet om dyrkingsmetoder og næringskvalitet.

Innleggene knytter an til hverandre. I samtaler og spørsmål til referatene legges det stadig fram nye tanker og prosjekter. Hestearbeid er ikke en overlevning fra gamle tider, men et levende forskningsfelt for en humusoppbyggende mini-jordbearbeidelse: Et herlig vidt felt for oppfinneren Hermann Dettwiler! Her har han til og med takknemlige medhjelpere for små minivindkraftanlegg.

En eldre bonde fra Trondheim har gjort seg mange tanker om tregreningen. Spontant blir Dag Hauffens bidrag tatt opp i Hermann og Rainers foredrag. Med vide geberder og langt, hvitt skjegg deler han visdom fra sitt livsverk: Rettslivet i landbruket må øves, det midterste av de tre systemene: hjerterommet. Et hovedinstrument for dette er et faddersystem for å forvandle konflikter til fruktbare bevegelser. I det de to frembringer så levende bidrag fra deltakerne og gir disse rom, har den sosiale prosessen allerede startet – selv om det i første omgang gikk på bekostning av egen taletid.

Spennende forskningsresultater om næringsinnhold og kvalitet på næringsmidler fylte søndag morgen. Til foredraget om jordbruket i Ukraina som mange hadde ventet på, ble det til slutt ingen tid igjen. Men gjennom denne tidsmangelen ble en sosial kraft synlig: Ukraina utfoldet seg ikke til et synlig, fargerikt bilde, men levde videre i et Tanke-Kim-Stadium i oppmerksomheten hos dem som hadde latt seg begeistre av Rainers impuls. I kimstadium betyr: I viljen.

Hvem fra Norge vil hjelpe til å støtte Rainers oppbygningsarbeid rent praktisk? Det finnes en usedvanlig mulighet i de kommende månedene: Ennå er ikke jord og grunn tillatt å selge til utlendinger. Det betyr: Ennå kan ikke de multinasjonale investorene kjøpe opp jorda i Ukraina, med det beste jordsmonnet i verden, og gripe den med sin kjemiske tang. Men de står parat. Avtaler er allerede ferdige i det skjulte, som forberedelse til reformen som forventes tre i kraft i begynnelsen av 2007. Fram til dette skjer kan de tidligere medarbeiderne ved kollektivbrukene forpakte andeler,

med forkjøpsrett når privatiseringsloven trer i kraft. Store landområder – som regel flere hundre ha pr bio-bonde – kan nå «friforpaktes» med ytterst beskjedne (vestlige) midler. Hver måned søker flere hundre ukrainere seg inn i den biologiske småbrukerforeningen, hver måned kommer spørsmål om omlegging av større jordbruksområder. Men hvordan skal en ukrainer kunne sette i gang med egne midler – når renta ligger på 20 til 25 %!? Foreningen «Schiwaja Simljia» (levende jord), med Rainer Sax som medgründer og styremedlem, ville gjerne tilby alle alvorlig interesserte bønder rentegunstige smålån for jordforpaktning og jordbruksutstyr. Et rådgivningsnett står til disposisjon, både for preparater og for maskiner og arbeid med hester. Rainer reiser fra gård til gård i Ukraina i nesten 1/3 av året. Også Hermann Dettwilers desentrale energisystem ville ha gode anvendelsesmuligheter, i dette landet hvor energi er en av de største utfordringene. Men: Mange anliggender kan først bli virkelighet gjennom internasjonalt samarbeid. Slik også med melkebearbeidingen i Troitska: Dette prosjektet som allerede brødfør 10 000 familier, (dvs rundt 100 000 mennesker!!) fordi Sergeij og Ivan sender sine tankbiler rundt til landsbyene for å hente melk. Siden oppstarten i 1996 har produksjonen og tilliten til sammenslutningen vokst.

Det som ukrainerne har utrettet ved egen kraft, vil ikke kunne holde stand mot en voksende internasjonal konkurranse hvis det ikke raskt blir foretatt avgjørende investeringer. Salg av melk til de stor meieriene i det sørlige Ukraina gjør initiativene utsatt for press. Over 60% av melkebearbeidingen er allerede på russiske hender; samtidig har de for få uker siden stoppet den russiske importen av ukrainske meieriprodukter, med framhevede hygieneforskrifter. Hvordan skal grasrotbevegelsene overleve under denne globalpolitiske næringslivskrigen? Et eget meieri som kan foredle høyverdig melk til biologiske eller biodynamiske kvalitetsprodukter må bygges. Prisen på et moderne ysteri vil være under 10 millionernorske kroner, omtrent en tiendedel av det det ville ha kostet i Norge! Interessenter har allerede meldt seg for import til Skandinavia. Korn fra den dype svartjorda kunne blitt levert samtidig... (Det sørlige Ukraina er for øvrig et av de minst strålebelastede områdene i Europa, fordi den radioaktive skyen fra 26. april 1986 drev i nordvestlig retning mot Skandinavia og videre over Mellom-Europa.)

For 1000 år siden fantes det en levende bro mellom Norge/Skandinavia og Russland/Ukraina. Vikingkongen Olav Tryggvason levde i flere år ved hoffet i Kiev hos sin venn Jaroslav den Vise. Hans gudbarn, Olav den Hellige gjennomgikk sin innvielse i de dype Kristmyseriene som gjest ved hoffet og i området rundt Huleklosteret i Kiev. Også de norske stavkirkene bærer bud om en tydelig østlig inspirasjon, i heftig blanding med keltisk ornamentikk. Står denne kulturbrua, som ligger der i dypet av begge folkenes (folke)sjeler, foran en gjenoppbygging?

Vi i Dvergakademiet tror i alle fall på disse mulighetene og vil gjerne invitere de øst-vestlige ildsjeler til å medvirke på byggingen av denne «Olavsbrua»! De dertil nødvendige ytre organene vil i rettslivet være «**Flowfond**» for å støtte ny energiteknologi med inversjonsdynamikk og «**Svartjordfondet**» til friforpaktning av jord til biologisk og biodynamisk jordbruk i Ukraina. Informasjon kan hentes pr epost hos Dvergakademiet. En sommerfest i slutten av juni og en øst-vest-foredragsrekke (med Markus Osterrieder) i september er de første Fundraising-aksjonene. Sommeren 2007 er det for øvrig planlagt en kulturreise til Ukraina med reisefører. Startkapitalen er, fritt etter Joseph Beuys, det skapende menneske. Våre to inspirerende gjester, oppfinneren Hermann Dettwiler og bonden Rainer Sax har gitt anstøtet!

Raphael Kleimann/Marianne Kleimann Sevåg